Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOAMNA JULIANE KOKOTT
prezentate la 3 septembrie 2020[1]

Cauza C-445/19

Viasat Broadcasting UK Ltd
împotriva
TV2/Danmark A/S,
Regatului Danemarcei

[cerere de decizie preliminară formulată de Østre Landsret (Curtea de Apel a Regiunii de Est, Danemarca)]

„Cerere de decizie preliminară – Ajutoare de stat – Societate de servicii publice de televiziune – Articolul 106 alineatul (2) TFUE – Servicii de interes economic general – Ajutoare compatibile cu piața internă – Consecințe juridice – Articolul 108 alineatul (3) TFUE – Lipsa notificării – Obligație de plată a dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate – Avantaj concurențial rezultat din punerea în aplicare nelegală a unui ajutor – Sumele avute în vedere la calcularea dobânzilor”

I. Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară vizează, din nou, finanțarea de către stat a unui post public de radiodifuziune din Danemarca, prin granturi care au făcut deja obiectul mai multor hotărâri ale instanțelor Uniunii. Prin aceste hotărâri s-a stabilit în mod definitiv că măsurile de finanțare adoptate de stat în favoarea TV 2 Danmark A/S (denumit în continuare „TV 2”) reprezintă ajutoare compatibile cu piața internă[2].

2. Totuși, acestea nu au fost notificate Comisiei anterior punerii lor în aplicare. În litigiul principal se ridică problema dacă acesta este motivul pentru care beneficiarul acestui ajutor de stat ilegal din punct de vedere formal trebuie să plătească dobânzi Danemarcei pentru perioada premergătoare aprobării Comisiei. Comisia a creat pentru aceasta noțiunea de dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate[3].

1 Limba originală: germana.

2 Hotărârea din 8 martie 2017, Viasat Broadcasting UK/Comisia (C-660/15 P, EU:C:2017:178), precum și Hotărârile din 9 noiembrie 2017, TV2/Danmark/Comisia (C-649/15 P, EU:C:2017:835), Comisia/TV2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836) și Viasat Broadcasting UK/TV2/Danmark (C-657/15 P, EU:C:2017:837).

3 Punctul 39 și urm. din Comunicarea Comisiei privind aplicarea normelor referitoare la ajutoarele de stat de către instanțele naționale (JO 2009, C 85, p. 1).

3. Obligația de plată a dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate există în principiu și în situațiile în care ajutorul nu trebuie restituit, fiind compatibil cu piața internă [4]. Acest lucru este însă contestat în prezenta procedură de TV 2 și de Danemarca, sprijinite de Țările de Jos și de Austria, care afirmă că ajutorul respectiv reprezintă o plată compensatorie pentru prestarea de servicii de interes economic general, fapt ce ar trebui să aibă efecte și asupra obligației de plată a dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate.

II. Cadrul juridic

4. Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene [5] (denumit în continuare „Regulamentul (UE) 2015/1589”) cuprinde la articolul 16 [6] norme pentru recuperarea ajutoarelor. Alineatul (2) al acestui articol are următorul conținut:

„Ajutorul care urmează să fie recuperat în temeiul unei decizii de recuperare include dobânda calculată pe baza unei rate adecvate fixate de Comisie. Dobânda se datorează de la data la care ajutorul ilegal a fost pus la dispoziția beneficiarului până la data recuperării sale.”

III. Situația de fapt și procedura principală

5. Finanțarea societății publice de radiodifuziune daneze TV 2 prin resurse de stat în anii 1995-2002 a făcut obiectul mai multor proceduri administrative și judiciare.

6. În perioada în discuție, TV 2 a obținut, pe lângă taxe de radiodifuziune, și venituri din vânzarea de spații publicitare de televiziune. Aceste venituri au fost generate uneori de societatea de stat independentă TV 2 Reklame A/S, iar câștigurile au fost, parțial, transferate, prin intermediul unui fond, către TV 2 și, parțial, au fost plătite direct către TV 2.

7. Societatea de radiodifuziune TV 2 este compusă din nouă întreprinderi independente: opt posturi regionale și o întreprindere care transmite la nivel național. TV 2 a fost în perioada în discuție obligată legal să producă programe de televiziune naționale și regionale și să difuzeze atât pe postul național, cât și pe posturile regionale.

8. Posturile regionale nu au generat ele însele niciun venit, ci au fost finanțate de TV 2. TV 2 a fost de asemenea obligată prin lege să le finanțeze.

4 Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctele 52 și 55, precum și dispozitiv 1).

5 JO 2015, L 248, p. 9.

6 Odată cu intrarea sa în vigoare, la 14 octombrie 2015, Regulamentul (UE) 2015/1589 a înlocuit Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 93 din Tratatul CE (JO 1999, L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41), dar modul de redactare a articolului 14 alineatul (2) din acesta a fost preluat nemodificat la articolul 16 alineatul (2) din noul regulament.

9. Danemarca nu a notificat Comisiei finanțarea prin intermediul taxelor de radiodifuziune și al veniturilor din reclame. După anularea de către Tribunal a unei prime decizii a Comisiei din anul 2004[7], Comisia a decis, după o nouă examinare, în anul 2011[8] (denumită în continuare „Decizia TV 2 II"), că măsurile de finanțare a TV 2 din anii 1995-2002 reprezentau ajutoare de stat, care au fost puse în aplicare în mod nelegal, cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE, cu toate că erau, potrivit articolului 106 alineatul (2) TFUE, în totalitatea lor, compatibile cu piața internă. Această decizie a fost confirmată cu titlu definitiv de către Curte[9].

10. Sprijinindu-se pe omisiunea de notificare a ajutoarelor în discuție, reclamanta din procedura principală, Viasat Broadcasting UK Ltd (denumită în continuare „Viasat"), solicită în prezent să se constate că TV 2 are obligația de a plăti dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate, în cuantum de 1 746 300 000 de coroane daneze (aproximativ 234 623 606 euro), pentru perioada cuprinsă între plata ajutorului și decizia finală a Comisiei din anul 2011 privind compatibilitatea ajutorului cu piața internă.

11. Baza de calcul pentru aceste dobânzi este suma măsurilor de finanțare clasificate drept ajutoare, cuprinzând astfel și sumele încasate de TV 2 din reclame, precum și sumele transferate de TV 2 către posturile sale regionale.

12. TV 2 se apără împotriva acestei solicitări și consideră că, într-un caz precum cel din speță, în care un ajutor care nu a fost notificat și care a fost acordat în compensație pentru prestarea de servicii de interes economic general, compatibil cu piața internă potrivit articolului 106 alineatul (2) TFUE, și care nu trebuie astfel restituit, nu se poate solicita plata de dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate. Acesta invocă în esență în sprijinul afirmațiilor sale faptul că, în astfel de cazuri, articolul 106 alineatul (2) TFUE se opune aplicării obligațiilor de notificare și de abținere potrivit articolului 108 alineatul (3) TFUE și că obligația de plată a dobânzilor are, în orice caz, legătură cu existența unui avantaj nejustificat propriu-zis. În speță nu se regăsește un asemenea avantaj.

IV. Cererea de decizie preliminară și procedura în fața Curții

13. Prin ordonanța din 29 mai 2019, primită de Curte la 6 iunie 2019, Østre Landsret (Curtea de Apel a Regiunii de Est, Danemarca) a adresat Curții, în temeiul articolului 267 TFUE, următoarele întrebări în vederea pronunțării unei decizii preliminare:

„1) Obligația instanței naționale de a dispune ca beneficiarul ajutoarelor să plătească dobânda corespunzătoare perioadei de nelegalitate (a se vedea Hotărârea CELF) se aplică și într-o situație precum cea în speță, în care ajutoarele de stat ilegale au constituit compensații pentru obligația de serviciu public care au fost ulterior declarate compatibile cu piața internă în temeiul articolului 106 alineatul (2) TFUE și în care aprobarea a fost acordată pe baza unei evaluări a situației financiare globale a întreprinderii de servicii publice în ansamblu, inclusiv a capitalizării sale?

2) Obligația instanței naționale de a dispune ca beneficiarul ajutoarelor să plătească dobânda corespunzătoare perioadei de nelegalitate (a se vedea Hotărârea CELF) se aplică și în privința sumelor care, în împrejurări precum cele în speță, sunt transferate de la beneficiarul ajutoarelor către întreprinderi afiliate în temeiul unei obligații de drept public, dar care sunt considerate, printr-o decizie finală a Comisiei, a constitui un avantaj pentru beneficiarul ajutoarelor, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE?

7 Hotărârea Tribunalului din 22 octombrie 2008, TV2/Danmark și alții/Comisia (T-309/04, T-317/04, T-329/04 și T-336/04, EU:T:2008:457).

8 Decizia COM 2011/839/EU din 20 aprilie 2011 (JO 2011, L 340, p. 1).

9 Hotărârea din 8 martie 2017, Viasat Broadcasting UK/Comisia (C-660/15 P, EU:C:2017:178), precum și Hotărârile din 9 noiembrie 2017, TV2/Danmark/Comisia (C-649/15 P, EU:C:2017:835), Comisia/TV2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836) și Viasat Broadcasting UK/TV2/Danmark (C-657/15 P, EU:C:2017:837).

3) Obligația instanței naționale de a dispune ca beneficiarul ajutoarelor să plătească dobânda corespunzătoare perioadei de nelegalitate (a se vedea Hotărârea CELF) se aplică și în privința ajutoarelor de stat pe care beneficiarul acestora, în împrejurări precum cele din speță, le-a primit de la o întreprindere controlată de stat, având în vedere că resursele acesteia din urmă provin în parte din comercializarea serviciilor beneficiarului ajutoarelor?"

14. În procedura în fața Curții au depus observații scrise Viasat, TV 2, Regatul Danemarcei, Regatul Țărilor de Jos, Republica Austria, precum și Comisia Europeană și au răspuns în scris la întrebările adresate de Curte.

V. Apreciere juridică

15. Instanța de trimitere adresează trei întrebări, prin intermediul cărora solicită să se stabilească dacă și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce cuantum TV 2 trebuie să plătească pentru sumele primite dobânzile corespunzătoare perioadei de nelegalitate, ca urmare a lipsei notificării ajutoarelor pentru perioada cuprinsă între punerea în aplicare a ajutorului și adoptarea deciziei finale a Comisiei, în anul 2011.

16. În acest sens, în cadrul primei întrebări preliminare este necesar să se clarifice dacă obligația de plată a dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate, care au fost generate de omisiunea de notificare a ajutoarelor, contrară prevederilor tratatului (a se vedea secțiunea A de mai jos), există și în cazul ajutoarelor care au fost acordate fără notificare prealabilă, dar care sunt compatibile cu articolul 106 alineatul (2) TFUE (a se vedea secțiunea B de mai jos). A doua și a treia întrebare preliminară, care trebuie examinate împreună, au ca obiect sumele care trebuie avute în vedere eventual la calcularea dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate (a se vedea secțiunea C de mai jos).

A. Observație introductivă

17. Un ajutor este ilegal din punct de vedere formal atunci când a fost pus în aplicare cu încălcarea condițiilor prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE [10]. Articolul 108 alineatul (3) TFUE este o componentă a sistemului de control instituit de TFUE în domeniul ajutoarelor de stat. În cadrul acestui sistem, statele membre au obligația, pe de o parte, de a notifica Comisiei fiecare măsură care urmărește să instituie sau să modifice un ajutor în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE și, pe de altă parte, de a nu pune în aplicare o astfel de măsură, în conformitate cu articolul 108 alineatul (3) TFUE, atât timp cât instituția menționată nu a adoptat o decizie finală privind măsura respectivă [11].

18. Aceste obligații de notificare și de abținere au drept scop să garanteze faptul că efectele unui ajutor nu se produc înainte de a asigura Comisiei un termen rezonabil pentru a analiza proiectul în detaliu și, dacă este cazul, pentru a iniția procedura de examinare [12]. Aceasta garantează că un ajutor incompatibil cu piața internă nu va fi pus în aplicare niciodată [13].

10 Articolul 1 litera (f) din Regulamentul (UE) 2015/1589.

11 Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punctul 56 și jurisprudența citată).

12 Hotărârea din 14 februarie 1990, Franța/Comisia (C-301/87, EU:C:1990:67, punctul 17), și Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 36).

13 Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 47).

19. Există, într-adevăr, excepții de la acest principiu. Astfel, Regulamentul (UE) nr. 651/2014[14] prevede la articolul 3 o exceptare a unor astfel de ajutoare de la prevederile articolului 108 alineatul (3) TFUE dacă îndeplinesc condițiile stabilite de regulament. Concomitent, în considerentul (7) al regulamentului se subliniază caracterul excepțional al acestei exonerări și se precizează că toate celelalte ajutoare sunt supuse articolului 108 alineatul (3).

B. Prima întrebare preliminară

20. Prin intermediul primei întrebări preliminare, Østre Landsret (Curtea de Apel a Regiunii de Est) solicită în esență să se stabilească dacă instanțele naționale trebuie să oblige beneficiarul unui ajutor ilegal la plata de dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate și în cazul în care Comisia a considerat ulterior, în temeiul articolului 106 alineatul (2) TFUE, că ajutorul este compatibil cu piața internă întrucât reprezintă o compensație pentru prestarea unor servicii de interes economic general, motiv pentru care nu trebuie restituit.

21. Astfel, prima întrebare preliminară are legătură cu Hotărârea pronunțată în cauza CELF[15]: în această hotărâre, Curtea a stabilit că trebuie percepute dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate în cazul în care a fost plătit un ajutor de stat cu încălcarea obligației de notificare, dar care a fost ulterior declarat compatibil cu piața internă, în conformitate cu articolul 107 alineatul (3) TFUE[16]. În cele din urmă, trebuie, așadar, să se clarifice dacă motivul pentru care un ajutor a fost declarat compatibil cu piața internă produce efecte asupra obligației de plată a dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate.

1. Principiu: obligație de plată a dobânzilor în cazul ajutoarelor ilegale numai din punct de vedere formal

22. Obligația de plată a dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate rezultă din dreptul derivat, și anume din articolul 16 alineatul (2) din Regulamentul (UE) 2015/1589 sau din articolul 14 alineatul (2) din Regulamentul nr. 659/1999[17]. Într-adevăr, aceste norme se referă în mod expres la situația în care un ajutor nu este compatibil cu piața internă și trebuie, prin urmare, restituit. Pentru perioada nelegalității, așadar în perioada cuprinsă între punerea în aplicare și decizia finală a Comisiei, trebuie plătite dobânzi.

23. În cauza CELF, Curtea a decis însă că obligația de a plăti dobânzi aferente duratei nelegalității există și atunci când ajutorul este compatibil cu piața internă în conformitate cu articolul 107 alineatul (3) TFUE și nu urmează a fi recuperat[18].

24. Această jurisprudență trebuie aplicată în cazul tuturor ajutoarelor compatibile cu piața internă, dar ilegale, indiferent de contextul compatibilității lor. În măsura în care guvernele danez și neerlandez se opun acestei concluzii și susțin că jurisprudența în cauza CELF nu trebuie avută în vedere în cazul ajutoarelor ilegale acordate în contextul serviciilor de interes economic general, din cauza motivelor de compatibilitate divergente, aceste obiecții nu pot fi reținute.

14 Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat (JO 2014, L 187, p. 1).

15 Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79).

16 Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 55).

17 La momentul relevant în speță, Regulamentul (CE) nr. 659/1999 era în vigoare; acesta a fost înlocuit de Regulamentul (UE) 2015/1589, care a preluat fără modificări norma privind dobânzile corespunzătoare perioadei de nelegalitate.

18 Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 52).

25. Originea obligației de plată a dobânzilor este încălcarea dispoziției de drept procedural de la articolul 108 alineatul (3) TFUE. Această neregularitate procedurală există în cazul nerespectării obligațiilor de notificare și de abținere, indiferent dacă ajutorul este sau nu este compatibil cu piața internă. Procedura din care fac parte obligațiile de notificare și de abținere are tocmai scopul de a facilita constatarea dacă măsura reprezintă un ajutor și dacă acesta este eventual compatibil cu piața internă. Cerințele prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE trebuie, din acest motiv, îndeplinite anterior adoptării deciziei privind compatibilitatea.

26. Potrivit jurisprudenței, o decizie a Comisiei privind compatibilitatea, ca decizie finală adoptată în procedura de examinare, nu remediază în mod corespunzător încălcarea interdicției de la articolul 108 alineatul (3) TFUE [19] și nu are deci niciun efect asupra nelegalității ajutorului. Orice altă interpretare ar avea drept efect să favorizeze nerespectarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE și l-ar priva de efectul său util [20]. Într-adevăr, dacă în cazul unei scheme de ajutor, indiferent dacă este sau nu compatibil cu piața internă, nerespectarea articolului 108 alineatul (3) TFUE nu ar determina neplăceri sau sancțiuni semnificative, ca și cum această dispoziție ar fi fost respectată, motivarea statelor membre de a notifica și de a aștepta o decizie referitoare la compatibilitate și, astfel, efectul controlului efectuat de Comisie ar fi reduse în mod considerabil [21].

27. La aceasta se adaugă faptul că o asemenea interpretare ar însemna o schimbare a competenței. În sistemul de control din materia ajutoarelor de stat, instanțelor naționale le revine obligația de a apăra drepturile justițiabililor în raport cu o încălcare eventuală a interdicției prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE și, dacă este cazul, de a înlătura efectele nelegalității unui ajutor [22]. În schimb, Comisia apreciază dacă o măsură de ajutor este compatibilă cu piața internă [23]. În cazul în care decizia pozitivă a Comisiei ar avea ca efect remedierea neregularității procedurale, Comisia ar decide în mod direct și cu privire la încălcarea dreptului în raport cu fiecare dintre concurenții beneficiarului ajutorului [24] și i-ar lipsi de posibilitatea de a recurge la mijloacele de protecție juridică în fața instanțelor naționale.

28. Din cele de mai sus rezultă că neregularitatea procedurală subzistă independent de compatibilitatea eventuală a unui ajutor cu piața internă. Astfel cum a subliniat Curtea, nu în ultimul rând în cauza CELF, dreptul Uniunii obligă instanțele naționale să dispună măsuri corespunzătoare care să permită remedierea în mod efectiv a efectelor nelegalității [25].

29. Tot în cauza CELF, Curtea a constatat că plata dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate este un mijloc adecvat pentru această remediere [26]. Instanțele naționale sunt ținute să apere în special drepturile particularilor împotriva încălcărilor care rezultă din nelegalitatea ajutorului [27].

19 Hotărârea din 21 noiembrie 1991, Féderation nationale du commerce extérieur des produits alimentaires și Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, punctul 16), și Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 40).

20 Hotărârea din 21 noiembrie 1991, Féderation nationale du commerce extérieur des produits alimentaires și Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, punctul 16), și Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 40).

21 Hotărârea din 5 octombrie 2006, Transalpine Ölleitung in Österreich (C-368/04, EU:C:2006:644, punctul 42).

22 Hotărârea din 5 octombrie 2006, Transalpine Ölleitung in Österreich (C-368/04, EU:C:2006:644, punctele 38 și 44), și Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctele 38, 41 și 46).

23 Hotărârea din 5 octombrie 2006, Transalpine Ölleitung in Österreich (C-368/04, EU:C:2006:644, punctul 38), și Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 38).

24 A se vedea Hotărârea din 5 octombrie 2006, Transalpine Ölleitung in Österreich (C-368/04, EU:C:2006:644, punctul 41).

25 Hotărârea din 5 octombrie 2006, Transalpine Ölleitung in Österreich (C-368/04, EU:C:2006:644, punctele 47 și 48), și Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 46).

26 Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 52).

27 Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctele 38 și 39).

30. Din încălcarea obligației de abținere rezultă un avantaj concurențial pentru beneficiarul ajutorului ilegal, al cărui corespondent este o lezare a drepturilor terților care acționează pe aceeași piață. Acest avantaj poate fi de natură financiară, întrucât trebuie să se pornească de la concluzia că beneficiarul ajutorului ar fi trebuit să își procure din altă parte suma respectivă în timpul procedurii de examinare și al suspendării măsurii determinate de această procedură. Acest lucru ar trebui să se întâmple și pentru prestatorii de servicii de interes economic general, de regulă sub forma unui împrumut cu dobândă, astfel încât aceștia ar trebui să plătească dobânzile practicate în mod obișnuit pe piață [28]. Aceasta întrucât, chiar și în cazul în care în domeniile menționate operează adesea întreprinderi de stat, care pot fi finanțate de stat prin majorări de capital, un împrumut obișnuit de pe piață reprezintă o posibilitate de finanțare care depășește contextul juridic al ajutoarelor și care poate fi astfel pus la dispoziție ad-hoc și fără parcurgerea unei proceduri administrative prealabile.

31. Pe lângă aceasta, avantajul punerii în aplicare premature a ajutorului constă și în aceea că concurenții beneficiarului ajutorului sunt expuși mai devreme consecințelor unui ajutor compatibil cu piața internă decât ar fi fost dacă ar fi fost respectată procedura, prin aceasta îmbunătățindu-se poziția concurențială a beneficiarului ajutorului față de alți operatori de pe piață în perioada nelegalității [29].

32. Acest avantaj, constatat de Curte în legătură cu o altă piață decât cea a bunurilor și serviciilor de interes general, este și în beneficiul prestatorilor de servicii de interes economic general. Articolul 14 TFUE și articolul 106 alineatul (2) TFUE clarifică faptul că, în principiu, și în acest domeniu concurența există și este de dorit. Prezenta situație de fapt relevă nu în ultimul rând că această apreciere corespunde realităților de pe piața radiodifuziunii vizată în speță. În calitate de întreprindere privată, Viasat se află în concurență cu postul de televiziune public TV 2. Întreprinderea însărcinată cu prestarea serviciilor deține o poziție concurențială care se îmbunătățește deoarece dispune deja de mijloace financiare pentru grila de programe într-un moment în care Comisia nu s-a pronunțat încă asupra ajutorului. În sectorul radiodifuziunii, astfel de mijloace ar trebui să fie importante, în special în privința concurenței pentru drepturile de transmisie exclusive.

33. În aceste împrejurări, trebuie respinse și obiecțiile formulate de TV 2 și de guvernele danez și neerlandez, conform cărora, în speță, TV 2 nu a avut niciun avantaj nejustificat ca urmare a punerii în aplicare premature a ajutorului, respectiv că acesta ar fi trebuit în orice caz constatat în cadrul unei analize izolate a cazului respectiv. Drept motivare, participanții arată în esență că TV 2 nu a fost supracompensat prin ajutor, lucru de care trebuie să se țină seama de asemenea la evaluarea efectului produs de punerea în aplicare prematură a ajutorului.

34. Această obiecție, care din punctul de vedere al obiectului său are legătură cu problema privind compatibilitatea ajutorului cu piața internă și, astfel, cu elementul constitutiv de la articolul 107 alineatul (1) TFUE, nu poate fi opusă avantajului accesării premature, care rezultă din neregularitatea procedurală, prezentat la punctul 31 din prezentele concluzii. Avantajul inerent ajutorului trebuie diferențiat de avantajul care rezultă din punerea în aplicarea nelegală. În timp ce primul reprezintă o condiție materială pentru acordarea unui ajutor, a cărei existență trebuie constată de Comisie pe baza anumitor criterii, cel din urmă reprezintă un avantaj care nu necesită o analiză izolată pentru fiecare caz în parte, întrucât poziția mai bună de pe piață în raport cu potențialii concurenți rezultă deja din disponibilitatea resurselor de stat, dacă Comisia consideră măsura compatibilă cu piața internă. Aceasta pentru că, chiar și în cazul în care o măsură este justificată, acest caracter al său este condiționat de legalitatea procedurii [30].

28 Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 51).

29 Hotărârea din 12 februarie 2008, CELF și Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctele 50 și 51).

30 A se vedea Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punctul 98).

35. Având în vedere cele expuse mai sus, trebuie să se rețină principiul conform căruia un ajutor care a fost pus în aplicare cu încălcarea obligațiilor de notificare și de abținere prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE generează dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate indiferent dacă este sau nu este compatibil cu piața internă, întrucât punerea în aplicare prematură a acestuia procură beneficiarului ajutorului un avantaj nejustificat.

2. Nicio derogare pentru ajutoarele acordate în vederea prestării serviciilor de interes economic general

36. Se ridică totuși problema dacă privilegiul de care se bucură prestarea serviciilor de interes economic general în temeiul tratatelor europene, în special al articolului 14 și al articolului 106 alineatul (2) TFUE, face necesară o derogare de la acest principiu. Acesta este spectrul de mișcare al obiecțiilor ridicate de TV 2 și de guvernul austriac, prin intermediul cărora acestea învederează că, în temeiul articolului 106 alineatul (2) TFUE, normele de la articolul 108 alineatul (3) sau, în orice caz, obligația de a plăti dobânzi trebuie să rămână neaplicate, în măsura în care norma sau obligația împiedică prestarea serviciilor de interes economic general.

37. Potrivit articolului 106 alineatul (2) TFUE, întreprinderile care au sarcina de a gestiona serviciile de interes economic general se supun normelor tratatelor și în special regulilor de concurență, în măsura în care aplicarea acestor norme nu împiedică, în drept sau în fapt, îndeplinirea misiunii speciale care le-a fost încredințată.

38. Conform articolului 14 TFUE, fără a aduce atingere articolului 4 TUE și articolelor 93, 106 și 107 TFUE și având în vedere locul ocupat de serviciile de interes economic general în cadrul valorilor comune ale Uniunii, precum și rolul pe care îl au acestea în promovarea coeziunii sociale și teritoriale a Uniunii, Uniunea și statele membre, fiecare în limita competențelor care le revin și în limita domeniului de aplicare al tratatelor, asigură funcționarea serviciilor respective pe baza principiilor și în condiții, în special economice și financiare, care să le permită îndeplinirea misiunilor lor.

39. Protocolul (nr. 26) privind serviciile de interes general [31] și Protocolul (nr. 29) privind sistemul de radiodifuziune publică în statele membre [32], care sunt anexate la tratate, susțin aceste două dispoziții [33].

40. Obligația de a plăti dobânzi în cazul ajutoarelor ilegale din punct de vedere formal poate aduce atingere acestui obiectiv de asigurare a serviciilor de interes economic general. Privarea definitivă a beneficiarului ajutorului, prin intermediul obligației de plată a dobânzilor, de mijloacele necesare pentru prestarea acestor servicii ar fi incompatibilă cu acest obiectiv și, în cele din urmă, cu prevederile din dreptul primar.

41. Articolul 106 alineatul (2) TFUE cuprinde însă două modalități pentru a surmonta interdicția ajutoarelor în cazul susținerii financiare a acestor tipuri de servicii și pentru a crea un raport adecvat între obligația de a plăti dobânzi și asigurarea serviciilor de interes economic general: în primul rând, potrivit criteriilor din Hotărârea Altmark Trans [34], anumite măsuri de sprijin de stat nu reprezintă ajutoare în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE și, în al doilea rând, Comisia poate să aprobe măsuri de sprijin care nu îndeplinesc aceste criterii.

31 JO 2010, C 83, p. 308.

32 JO 2010, C 83, p. 312.

33 Hotărârea din 8 martie 2017, Viasat Broadcasting UK/Comisia (C-660/15 P, EU:C:2017:178, punctele 36 și 37).

34 Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415).

42. Dacă din cauza obligației de plată a dobânzilor se produce o lacună în finanțarea prestării serviciului, statul membru poate, așadar, în cazul acestor ajutoare speciale, să examineze dacă compensează furnizorul potrivit criteriilor din Hotărârea Altmark Trans [35] pentru cheltuielile generate de plata dobânzilor, pentru a face posibilă executarea serviciilor necesare. În acest caz, se garantează în continuare prestarea serviciilor. Normele privind ajutoarele nu se opun în această situație compensării cheltuielilor generate de plata dobânzilor.

43. În cazul în care măsura prin care se rambursează furnizorului dobânzile plătite nu îndeplinește criteriile Altmark, statul membru respectiv poate acorda resursele necesare sub forma unui ajutor, care presupune însă o aprobare prealabilă din partea Comisiei [36]. Acest ajutor ar fi, potrivit articolului 106 alineatul (2) TFUE, compatibil cu piața internă, în măsura în care sarcina financiară a plății dobânzilor ar împiedica în drept sau în fapt prestarea serviciilor încredințate.

44. Împotriva acestei soluții s-ar putea obiecta că beneficiarul unei plăți aprobate ar fi obligat – probabil numai pentru a se respecta cerințele formale ale procedurii – să restituie o parte din plată statului membru sub forma dobânzilor, pentru ca apoi să primească din nou această sumă prin intermediul unui nou ajutor. În acest context se ridică problema dacă, într-un caz particular, suspendarea obligației de plată a dobânzilor în cazul ajutoarelor ilegale, dar aprobate pentru prestarea serviciilor de interes economic general nu ar corespunde mai bine pozițiilor juridice materiale ale participanților.

45. În cele din urmă, un asemenea demers ar trebui însă respins. În primul rând, acestuia i se opune repartizarea competențelor de examinare din materia ajutoarelor, întrucât „suspendarea” plății dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate [37] reprezintă în realitate o remitere a acestora și, astfel, un ajutor în cazul în care nu sunt respectate criteriile din Hotărârea Altmark Trans. Examinarea compatibilității lor cu piața internă, în conformitate cu articolul 106 alineatul (2) TFUE, este de competența exclusivă a Comisiei și nu poate fi întreprinsă de instanțele naționale nici în cazuri particulare.

46. La aceasta se adaugă faptul că obligațiile de notificare și de abținere, de a căror eficiență depinde obligația de plată a dobânzilor, ocrotesc, pe lângă scopurile prezentate [38], și drepturile concurenților beneficiarului unui ajutor. Acest aspect nu își pierde actualitatea în cazul în care ajutorul se dovedește a fi compatibil cu piața internă și dobânzile sunt restituite beneficiarului.

47. În plus, drepturile procedurale ale concurenților se bucură de o importanță specială în cadrul reglementărilor europene privind ajutoarele. Pe de o parte, acestea contribuie în mod esențial la eficiența controlului privind ajutoarele. Pe de altă parte, interdicția ajutoarelor urmărește protejarea unei concurențe nedenaturate, care nu poate fi îngrădită prin ajutoarele acordate pentru serviciile de interes economic general decât în măsura în care acest lucru este într-adevăr necesar.

48. Deși calea propusă în speță în vederea relaxării relației de tensiune care există între obligația de plată a dobânzilor și asigurarea serviciilor de interes economic general implică resurse administrative semnificative, aceasta împiedică orice impuls de a eluda notificarea prealabilă prevăzută în cazul ajutoarelor pentru servicii de interes economic general. În plus, aceasta menține repartizarea competențelor de examinare între Comisie și instanțele naționale în materia ajutoarelor. Ea garantează drepturile concurenților și asigură că cuantumul unor asemenea ajutoare este supus unui control riguros, efectuat fie pe baza criteriilor Altmark, fie în cadrul aprobării Comisiei.

35 Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415, punctele 88-93); a se vedea și Hotărârea din 8 martie 2017, Viasat Broadcasting UK/Comisia (C-660/15 P, EU:C:2017:178, punctul 26).

36 În prezenta cauză a fost deja aleasă o soluție similară: Decizia C(2004) 3632 final a Comisiei din 6 octombrie 2004 în cauza privind ajutoarele N 313/2004 referitoare la majorarea capitalului [TV2 A/S] (JO 2005, C 172, p. 3).

37 Punctele 22-35 din prezentele concluzii.

38 Punctul 18 din prezentele concluzii.

49. În concluzie, obligația instanței naționale de stabili în sarcina beneficiarului ajutorului obligația de a plăti dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate există și în cazul în care ajutorul de stat ilegal a fost acordat pentru executarea unui serviciu de interes economic general, pe care Comisia l-a considerat ulterior compatibil cu piața internă, potrivit articolului 106 alineatul (2) TFUE, în urma analizării situației economice globale a întreprinderii publice, inclusiv a capitalizării sale.

C. A doua și a treia întrebare preliminară

50. Baza pentru calcularea cuantumului dobânzii face obiectul celei de a doua și al celei de a treia întrebări preliminare. Prin intermediul acestor întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească care este suma pentru care se calculează dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate. În esență, instanța solicită să se determine dacă trebuie să se perceapă dobânzi pentru toate măsurile de finanțare acordate postului de televiziune TV 2 în perioada relevantă în speță sau dacă anumite măsuri sunt exceptate.

51. La aceste întrebări se poate răspunde în comun. Acestea au, într-adevăr, puncte de reper diferite, întrucât cea de a doua întrebare se referă la partea din măsurile de finanțare acordată postului de televiziune TV 2 care rezultă din veniturile obținute din reclame, iar cea de a treia întrebare are ca obiect sumele pe care TV 2 le-a transferat posturilor regionale. Răspunsul la ambele întrebări rezultă deopotrivă din dispozițiile și din jurisprudența relevante.

52. Astfel, obligațiile de notificare și de abținere vizează orice măsură de ajutor [39]. Referitor la veniturile din reclame [40] și la sumele transferate de TV 2 către posturile regionale [41], și instanțele Uniunii au confirmat că sunt îndeplinite condițiile stabilite la articolul 107 alineatul (1) TFUE. În consecință, este cert că și aceste elemente ale măsurilor de finanțare reprezintă ajutoare de stat.

53. Întrucât statul danez nu le-a notificat în mod corespunzător și nu le-a suspendat până în momentul aprobării Comisiei, și în cazul sumelor separate menționate în speță este vorba despre ajutoare ilegale din punct de vedere formal, care generează dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate.

54. Astfel cum s-a arătat deja, în ceea ce privește dobânzile corespunzătoare perioadei de nelegalitate nu este relevant dacă beneficiarul ajutorului ilegal a avut sau continuă să aibă un avantaj nejustificat datorită acestuia [42]. Prin urmare, așa cum apreciază și instanța de trimitere, este irelevant faptul că TV 2 nu și-a păstrat niciun „avantaj net” din veniturile pe care le-a transferat posturilor regionale. Obligația de a plăti dobânzi rezultă din neregularitatea procedurală și compensează avantajul derivat din punerea în aplicare prematură a ajutorului [43].

55. În concluzie, la cea de a doua și la cea de a treia întrebare preliminară adresate de instanța de trimitere trebuie să se răspundă că instanțele naționale trebuie să oblige beneficiarul ajutorului la plata dobânzilor corespunzătoare perioadei de nelegalitate pentru toate sumele primite de acesta și considerate în cadrul unei decizii finale a Comisiei ca fiind un avantaj pentru beneficiar în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE.

39 Articolul 108 alineatul (3) TFUE, considerentele (2) și (5), articolele 2 și 3 din Regulamentul (UE) 2015/1589, precum și Hotărârea din 5 martie 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punctul 88).

40 Hotărârea din 9 noiembrie 2017, Comisia/TV2/Danmark (C-656/15 P, EU:C:2017:836, punctele 52 și 53).

41 Hotărârea Tribunalului din 24 septembrie 2015, TV2/Danmark/Comisia (T-674/11, EU:T:2015:684, punctele 167-172), și Hotărârea Curții din 9 noiembrie 2017, TV2/Danmark/Comisia (C-649/15 P, EU:C:2017:835, punctele 48-57).

42 A se vedea punctul 34 din prezentele concluzii.

43 A se vedea punctele 31 și 34 din prezentele concluzii.

VI. Concluzie

56. Pentru aceste motive, propunem Curții să se pronunțe după cum urmează:

„1) Obligația instanței naționale de a impune beneficiarului ajutorului plata unor dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate există și în cazul în care ajutorul de stat ilegal a fost acordat pentru executarea unui serviciu de interes economic general, pe care Comisia l-a considerat ulterior compatibil cu piața internă, potrivit articolului 106 alineatul (2) TFUE, în urma analizării situației economice globale a întreprinderii publice, inclusiv a capitalizării sale.

2) Obligația instanței naționale de a impune beneficiarului ajutorului plata unor dobânzi corespunzătoare perioadei de nelegalitate vizează toate sumele considerate în cadrul unei decizii finale a Comisiei ca fiind un avantaj pentru beneficiar în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE."